

روزنامه رسمی جمهوری اسلامی ایران

وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی
مرجع تصویب: وزارت کار و امور اجتماعی
شماره ویژه نامه: ۱۲۳۰

چهارشنبه، ۲۰ آذر ۱۳۹۸

سال هفتاد و پنج شماره ۲۱۷۷۰

آیین نامه ایمنی در جایگاه های عرضه سوخت

۳/۹/۱۳۹۸

شماره ۱۶۱۵۳۷

جناب آقای دکتر اکبرپور

مدیرعامل محترم روزنامه رسمی کشور

به پیوست «آیین نامه ایمنی در جایگاه های عرضه سوخت»، تدوین شده در شورای عالی حفاظت فنی موضوع ماده ۸۶ قانون کار، منضم به لوح فشرده آن که به استناد تبصره (۱) ماده مذکور که در مورخ ۲۲/۸/۱۳۹۸ به توشیح و تصویب وزیر محترم تعاون، کار و رفاه اجتماعی رسیده است، برای درج در روزنامه رسمی کشور ارسال می گردد.

خواهشمند است؛ دستور فرمایید، پس از درج یک نوبت در آن روزنامه، نسبت به ارسال دو نسخه از آن حاوی آیین نامه چاپ شده به این وزارتخانه اقدام نمایند.

معاون وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی - حاتم شاکرمی

آیین نامه ایمنی در جایگاه های عرضه سوخت

به استناد مواد (۸۵) و (۸۶) قانون کار جمهوری اسلامی ایران، با هدف ایمن سازی محیط کار در جایگاه های عرضه سوخت و پیشگیری از حوادث ناشی از کار، "آیین نامه ایمنی در جایگاه های عرضه سوخت" که در جلسه مورخ ۱۴/۰۵/۱۳۹۸ "شورای عالی حفاظت فنی" تدوین و توسط آن شورا پیشنهاد شده است، به شرح زیر تصویب می گردد.

آیین نامه ایمنی در جایگاه های عرضه سوخت

فصل اول - کلیات:

ماده ۱- تعاریف:

۱. جایگاه عرضه سوخت:

تأسیساتی است که انواع سوخت اعم از گاز طبیعی فشرده و یا سوخت مایع مانند گازوئیل، بنزین و گاز مایع را برای وسایل نقلیه موتور عرضه و توزیع می نماید .

۲. جایگاه سوخت ساحلی/ دریایی:

جایگاه توزیع سوخت مستقر در ساحل و یا مجاور آن، اسکله، لنگرگاه یا یک بارانداز شناور که سوخت را به داخل باک شناورهای دریایی توزیع می نماید.

۳. مرجع صدور مجوز جایگاه:

شرکت ملی پخش فرآورده های نفتی ایران، زیر مجموعه وزارت نفت است که نسبت به صدور مجوزهای لازم برای احداث، بهره برداری، تعمیر و نگهداشت جایگاه اقدام می کند.

۴. مالک جایگاه (جایگاه دار) :

شخص حقیقی یا حقوقی است که برای ساخت و بهره‌برداری جایگاه عرضه سوخت ، سرمایه‌گذاری نموده و مالکیت آن را بر عهده دارد؛ مالک جایگاه می‌تواند بهره‌بردار نیز باشد.

۵. بهره‌بردار:

شخص حقیقی یا حقوقی که با اخذ مجوز بهره‌برداری از مرجع صدور مجوز جایگاه، مسئولیت ایمنی، بهره‌برداری، تعمیرات، نگهداری و عرضه سوخت در جایگاه را بر عهده دارد. کارفرما می‌تواند مالک جایگاه و یا بهره‌بردار باشد.

۶. کارگر مجرب:

کارگری که از آموزش، دانش فنی، مهارت و تجربه لازم برای نظارت یا انجام کار ایمن در امور محوله برخوردار باشد .

۷. کارگر مجاز:

کارگر مجربی است که دارای مجوزهای معتبر، کتبی و رسمی از مراجع دارای صلاحیت برای انجام کار مشخص است.

۸. گاز طبیعی:

مخلوط گازی شکل از ترکیبات هیدروکربنی که متان اصلی‌ترین آن و معمولاً شامل دیگر ترکیبات مانند اتان، پروپان و هیدروکربن‌های سنگین‌تر و برخی گازهای غیرقابل اشتعال مانند نیتروژن و دی اکسیدکربن است؛ گاز طبیعی همچنین می‌تواند شامل اجزای دیگر و یا مواد آلاینده مانند گوگرد یا دیگر ترکیبات شیمیایی باشد .

۹. گاز طبیعی فشرده:

گازی طبیعی است که به منظور مصرف سوخت در وسایل نقلیه موتوری؛ فشرده، ذخیره و عرضه می‌شود .

۱۰. سوخت مایع:

مایعی است که به منظور مصرف سوخت در وسایل نقلیه موتوری، ذخیره و عرضه می‌شود .

۱۱. تأمین‌کننده تجهیزات:

شخصی حقوقی است که مسئولیت طراحی، تأمین، تحویل و ارائه خدمات پس از فروش و ایمنی تجهیزات جایگاه را بر عهده دارد و باید مورد تأیید مرجع صدور مجوز جایگاه باشد .

۱۲. شرکت تعمیر و نگهداشت:

شخصی حقوقی که از مرجع صدور مجوز برای انجام تعمیرات و نگهداری تجهیزات جایگاه مجوزهای لازم را اخذ نموده باشد .

۱۳. کمپرسور:

دستگاهی است که طی مراحل مختلف، موجب فشرده سازی گاز طبیعی می‌گردد .

۱۴. دیسپنسر:

دستگاهی که "سوخت مایع" مانند بنزین و گازوئیل و یا "سوخت گازی شکل" مانند گاز طبیعی را توزیع کرده و تحویل می‌دهد؛ این دستگاه هم‌زمان حجم و قیمت سوخت را اندازه‌گیری نموده و می‌تواند یک یا چند نوع سوخت را جداگانه تحویل دهد.

۱۵. ظرف مخصوص حمل سوخت مایع:

مخزن مورد تأیید مراجع صلاحیت‌دار با ظرفیت کمتر یا مساوی بیست (۲۰) لیتر که با در فنی حفاظدار تجهیز و به گونه‌ای طراحی شده که با قرار گرفتن در معرض آتش، فشار داخلی خود را به صورت ایمن رها سازد.

۱۶. وسیله جداشونده:

کوپلینگی است که در محل‌های خاص نصب شده و در مواقع ضروری باعث جدایش می‌شود؛ شیر خود مسدودکننده باید بتواند به صورت خودکار قسمت جدا شده را آب‌بندی نماید .

۱۷. اتافک تجهیزات (کانوپی):

سازه‌ای است دارای مقاومت مکانیکی مشخص و مقاوم در برابر آتش که تجهیزات را در برابر عوامل محیطی محافظت می‌نماید و ضمن کاهش انتشار صدا، سهولت در حمل و نقل تجهیزات و ایمنی آنها را سبب می‌شود .

۱۸. شیر قطع اضطراری:

شیری که برای قطع جریان سریع سوخت در مواقع اضطراری استفاده می‌شود و معمولاً با حرکت ریع دور (چرخش ۹۰درجه‌ای) از وضعیت کاملاً باز به وضعیت کاملاً بسته در می‌آید .

۱۹. سامانه‌های آشکارساز:

یک یا چند حسگر قادر به شناسایی نشت گاز، دود، شعله و حرارت به میزان و درصد معین است و سامانه‌های هشداردهنده و ایمنی را فعال می‌کند .

۲۰. مخزن ذخیره میانی:

یک یا چند مخزن تحت فشار که به منظور ذخیره‌سازی گاز طبیعی فشرده در جایگاه‌های عرضه سوخت گاز طبیعی فشرده، بکار می‌رود .

۲۱. فشار ترکیدگی:

فشاری که از حداکثر میزان فشار مجاز قطعات بیشتر بوده و باعث تخریب شده و در نتیجه منجر به خروج سیال از تجهیزات می‌گردد .

۲۲. سیلندر:

مخزن تحت فشاری است که برای ذخیره گاز طبیعی فشرده یا گاز مایع استفاده می‌شود .

۲۳. شیلنگ توزیع‌کننده:

وسیله لوله‌ای شکل، مقاوم و قابل انعطاف است که برای انتقال انواع سوخت مایع و گاز استفاده می‌گردد .

۲۴. شیلنگ تخلیه:

وسیله لوله‌ای شکل، مقاوم و قابل انعطاف است که سوخت مایع را از تانکر حمل به مخازن جایگاه منتقل می‌نماید.

۲۵. ذخیره سیار یا تیوب تریلر:

چندین سیلندر یا مخزن با منضامات مربوطه که روی وسیله نقلیه یا تریلر نصب شده‌اند و جهت تأمین سوخت مایع و گاز برای مصارف خانگی، صنعتی و یا خودرویی به‌کار می‌روند.

۲۶. کانال تأسیسات، ترانشه:

مجرای ی است که لوله‌های گاز، لوله‌های تأسیسات، کابل‌های برق و سایر موارد از آن عبور می‌کند .

۲۷. منطقه خطر:

منطقه‌ای است که در آن ترکیبات قابل انفجار وجود دارد یا انتظار چنین شرایطی به دفعات ممکن باشد.

۲۸. منطقه بی‌خطر:

محدوده‌ای که در آن وجود گاز قابل انفجار به میزانی که باید ملاحظات ویژه‌ای در ساخت، نصب و استفاده از تجهیزات رعایت شود، انتظار نمی‌رود .

۲۹. ناحیه:

ناحیه یا زون، منطقه خطرناکی است که برحسب مدت زمان وجود شرایط ترکیبات قابل انفجار در آن و بر اساس میزان تکرار این شرایط، طبقه‌بندی می‌گردد .

۳۰. ناحیه صفر:

ناحیه‌ای است که در آن ترکیبات قابل انفجار به طور دائم وجود دارد یا انتظار می‌رود که برای مدت زمان طولانی موجود باشد و یا چنین شرایطی به دفعات زیاد در دوره‌های کوتاه مدت رخ دهد .

۳۱. ناحیه یک:

ناحیه‌ای است که در طی کار عادی، می‌توان وجود متناوب یا گه‌گاه ترکیبات قابل انفجار را انتظار داشت .

۳۲. ناحیه دو:

ناحیه‌ای است که در طی دوره کار عادی، وجود ترکیبات قابل انفجار انتظار نمی‌رود و یا چنین شرایطی به دفعات بسیار کم و در مدت زمان کوتاه رخ دهد .

۳۳. پناهگاه:

اتاقکی است که برای محافظت مخزن سوخت مایع ساخته شده و در برابر آتش مقاوم است.

۳۴. مخازن دفنی:

به مخازن فلزی اطلاق می‌شود که برای ذخیره سوخت مایع بکار می‌رود. این مخازن در زیر سطح زمین قرار گرفته و اطراف آن به وسیله

ماسه بادی پر میگردد تا از نفوذ رطوبت به بدنه فلزی مخزن پیشگیری بعمل آید.

ماده ۲. هدف و دامنه شمول:

این آیین‌نامه با هدف ایمن‌سازی محیط کار در جایگاه‌های عرضه سوخت و پیشگیری از حوادث ناشی از کار تهیه شده و در کلیه جایگاه‌های عرضه سوخت مشمول ماده ۸۵ قانون کار جمهوری اسلامی ایران، لازم‌الاجرا است.

فصل دوم:

الف - مقررات عمومی:

ماده ۳. مسئولیت ایمنی در جایگاه عرضه سوخت بر عهده کارفرما است و کارفرما مکلف به رعایت مصوبات شورای عالی حفاظت فنی و دیگر قوانین، مقررات، آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های ایمنی و حفاظتی بوده و بای د از مراجع ذیربط، مجوزهای مرتبط را دریافت نماید. رعایت موارد فوق نافی قوانین، مقررات و الزامات وزارت نفت، سازمان ملی استاندارد ایران و دیگر سازمان‌های مرتبط نبوده و کارفرما ملزم به رعایت آنها است.

ماده ۴. وزارت نفت مرجع صدور مجوزهای احداث، بهره‌برداری ایمن و تعمیرات اساسی مربوط به ساختمان‌ها، مخازن، لوله‌کشی‌ها و سایر تاسیسات جایگاه‌های عرضه سوخت است.

ماده ۵. کارفرما مکلف است در طراحی و اجرای جایگاه عرضه سوخت چند منظوره که علاوه بر گاز طبیعی؛ دیگر سوخت‌ها مانند گازوئیل، بنزین و گاز مایع را نیز عرضه می‌نماید؛ اصول ایمنی را بر اساس مخاطرات ناشی از هر سوخت رعایت کند.

ماده ۶. کارفرما مکلف است، نسبت به بکارگیری مسئول ایمنی دارای تأیید صلاحیت، مطابق با آیین‌نامه بکارگیری مسئول ایمنی در کارگاه‌ها، اقدام نماید.

ماده ۷. تعمیر تجهیزات جایگاه عرضه سوخت، باید با مجوز مسئول ایمنی و تأیید کارفرما و توسط شرکت تعمیر و نگهداشت معتبر، با رعایت دستورالعمل‌های شرکت سازنده و به روش ایمن انجام پذیرد و یک نسخه از گواهی‌نامه مربوطه و شرح عملیات در جایگاه ثبت و ضبط گردد.

ماده ۸. تجهیزات جایگاه عرضه سوخت باید به گونه‌ای نصب گردد که کارگران مجاز، همواره دسترسی ایمن به محل این تجهیزات را داشته باشند.

ماده ۹. ورود کارگران مجاز، به داخل مخازن جایگاه عرضه سوخت باید با تأیید کارفرما، اخذ مجوز از مسئول ایمنی و رعایت دستورالعمل‌های ایمنی و اجرایی شرکت سازنده و با وسایل حفاظت فردی متناسب با نوع فعالیت انجام گیرد .

ماده ۱۰. کارفرمای جایگاه عرضه سوخت مکلف است، به طور مستمر نسبت به انجام مدیریت ریسک اقدام و سوابق و مستندات مرتبط را در پرونده جداگانه‌ای در محل جایگاه عرضه سوخت، ثبت و نگهداری نماید.

ماده ۱۱. کارفرما مکلف است الزامات و استانداردهای فواصل بین ساختمان‌ها، تاسیسات، تجهیزات، محل تخلیه سوخت، محل تردد کارگران، افراد عادی و خودروها را در طراحی و ساخت جایگاه‌ها رعایت نماید.

ماده ۱۲. رعایت قوانین، مقررات و آیین‌نامه‌های حفاظت و بهداشت کار مصوب شورای عالی حفاظت فنی برای ساختمان‌ها و تاسیسات جانبی جایگاه عرضه سوخت مانند دفاتر، انبارها، رستوران، فروشگاه، پارکینگ، نمایشگاه، تعمیرگاه‌ها و دیگر قسمت‌ها توسط کارفرمایان الزامی است.

ماده ۱۳. مسیرهای تردد کارگران و افراد متفرقه در جایگاه عرضه سوخت باید از محل عبور تانکرها و تریلرهای سوخت‌رسانی مجزا و با رعایت فاصله ایمن باشد.

ماده ۱۴. در صورتیکه محوطه داخلی جایگاه عرضه سوخت برای حصاربندی نیاز به دیوار، فنس و یا موارد مشابه داشته باشد، کارفرما باید با توجه به محل نصب تجهیزات، یک راه خروج اضطراری، علاوه بر مسیر ورود و خروج اصلی تعبیه نماید .

ماده ۱۵. استفاده از تجهیزات ضد انفجار مناسب در مناطق با احتمال وجود گاز قابل انفجار، الزامی است.

ماده ۱۶. در جایگاه عرضه سوخت که احتمال تجمع گازهای قابل احتراق وجود دارد، استفاده از تجهیزات گرمایشی یا بخاری با شعله باز، افروختن هرگونه آتش و یا شعله، استفاده از کبریت، فندک، مصرف دخانیات و موارد مشابه، ممنوع است.

ماده ۱۷. کارفرما مکلف است با حفاظ‌هایی مانند فنس، دیوار و نظایر آنها که از جنس مواد غیرقابل اشتعال، مقاوم به آتش یا خود اطفاء، از دسترسی افراد غیرمجاز به محوطه‌های عملیاتی، جز در محوطه سوخت‌گیری به خودروها، ممانعت بعمل آورد .

ماده ۱۸. نصب حفاظ‌های مقاوم و دیگر وسایل ایمنی برای محافظت از تجهیزات، مخازن، تاسیسات و سوخت‌رسانی که در معرض آسیب‌های ناشی از برخورد وسایل نقلیه قرار دارند، الزامی است.

ماده ۱۹. کلیه دستگاه‌ها، تجهیزات و تاسیسات عرضه سوخت باید کاملاً سالم، بدون نشستی، شکستگی، پوسیدگی و یا ایرادات فنی باشند.

ماده ۲۰. نازل دستگاه توزیع‌کننده سوخت، باید سالم و مجهز به قطع‌کن جریان باشد به نحوی که در زمان سوخت‌گیری و به محض پر شدن باک، جریان نازل سوخت قطع گردد.

ماده ۲۱. کف قسمت‌های مختلف جایگاه عرضه سوخت باید به نحوی شیب‌بندی شود تا جمع‌آوری و تخلیه آب، سوخت یا پساب به

سهولت امکان‌پذیر باشد؛ همچنین کف محوطه، اتاق‌ها، محل مخازن، اتاق ژنراتور باید با مصالح غیرلغزنده و قابل شستشو پوشیده شده و همواره نظافت گردد و مطابق مقررات سازمان حفاظت محیط زیست، دارای کانالی برای جمع‌آوری و انتقال ایمن پساب حاصل به بیرون از جایگاه باشد.

ماده ۲۲- تأمین و ایجاد جایگاه کار ایمن برای دسترسی و استقرار کارگر در بالای مخازن ضروری است.

ماده ۲۳- دریاچه ورودی به داخل جایگاه محل استقرار مخازن زمینی سوخت به‌منظور پیشگیری از نفوذ و راهیابی آب باران، سیالات و موارد مشابه، باید با رعایت اصول ایمنی و کمی بالاتر از سطح زمین نصب و به سیستم اتصال زمین متصل گردد.

ماده ۲۴- کلیه مخازن برای مشاهده میزان موجودی سوخت و دمای آن، باید مجهز به سطح‌سنج و دماسنج از هر دو نوع الکترونیکی و مکانیکی باشند.

ماده ۲۵- مخازن ذخیره سوخت باید مجهز به سیستم جمع‌آوری گازهای حاصله باشند تا از تجمع و یا انتشار گاز جلوگیری به عمل آید.

ماده ۲۶- تمام اتصالات، متعلقات، تجهیزات و همچنین در منهول مخازن باید کاملاً آب‌بندی یا گازبندی باشند.

ماده ۲۷- کف محل تخلیه سوخت، سوخت‌گیری و توزیع‌کننده‌ها باید کاملاً تراز بوده و سطح بتن آن سالم باشد.

ماده ۲۸- نوار هشداری باید حداقل ۱۵ سانتی متر زیر سطح زمین و دقیقاً بالای خط لوله و در امتداد کل طول لوله قرار داده شود، تا هشدار برای زمان حفاری باشد.

ماده ۲۹- برای پیشگیری از آسیب و صدمه به سیستم لوله‌کشی باید سطوح جانبی کانال‌ها و مواد پرکننده داخل آن، عاری از سنگ‌های با لبه تیز باشد و اطراف لوله با لایه‌ای از ماسه به ضخامت ۱۵ سانتی‌متر پوشانده شود.

ماده ۳۰- در جایگاه‌های عرضه سوخت داخل ساختمان، تردد و توقف وسایل نقلیه فقط برای سوخت‌گیری مجاز است.

ماده ۳۱- کارفرما مکلف است، لوله‌های تهویه خروجی را به نحوی ایمن نصب نماید که برابر مقررات سازمان حفاظت محیط زیست، عمل تخلیه گاز در جهت بالا انجام شود. ضمناً دهانه خروجی باید به‌گونه‌ای قرارگیرد تا گازهای قابل اشتعال نتوانند در یک محل تجمع یافته یا وارد ساختمان‌ها شوند.

ماده ۳۲- کارفرما مکلف است برای انجام بازرسی‌های روزانه، دوره‌ای و برای تعمیر و نگهداری مخزن و متعلقات آن، فضای کافی به میزان حداقل ۶۰ سانتی متر، در اطراف مخزن (جز مخازن دفنی) با دیوارها ایجاد نماید.

ماده ۳۳- مخازن دفنی و سایر مخازنی که در پناهگاه و زیرزمین قرار دارند باید درون یک محفظه جمع‌آوری سرریز قرار گیرند و از طریق اتصالاتی که آب‌بند هستند، پر شوند. اختصاص فضای مناسب در مجاورت محوطه خودرو حمل سوخت، برای دسترسی و تردد مسئولین تخلیه و کارگران، برای محفظه مذکور که حوضچه تخلیه نامیده می‌شود، الزامی است.

ماده ۳۴- سیستم لوله‌کشی جایگاه عرضه سوخت باید در مقابل صدمات فیزیکی و شیمیایی، تنش‌های ناشی از ضربه، لرزش، انبساط، انقباض و نشستی، حفاظت و تقویت گردد. لوله تخلیه بخارات مخزن باید علاوه بر رعایت قوانین و مقررات سازمان حفاظت محیط زیست، حداقل ۶/۳ متر از سطح زمین فاصله داشته و اگر داخل سایه‌بان یا متصل به آن باشد، حداقل ۵/۱ متر از بالاترین نقطه سایه‌بان امتداد پیدا کند.

ماده ۳۵- کف محوطه سوخت‌گیری جایگاه عرضه سوخت باید از مصالح غیرقابل احتراق ساخته و در صورت استفاده از مصالح قابل احتراق؛ باید با مصالح غیرقابل احتراق و غیرجاذب پوشش داده شود (استفاده از آسفالت برای پوشش کف، ممنوع است).

ماده ۳۶- پناهگاه مخازن سوخت باید به سیستم تشخیص گازهای قابل اشتعال که دارای وسایل هشداردهنده صوتی و تصویری (موجود در محل) و با باتری پشتیبان است، مجهز شود به نحوی که با فعال شدن آن، یک هشداردهنده صوتی در محدوده خطر همان جایگاه و در مکانی مشخص و پر ازدحام به صدا درآید.

ماده ۳۷- مخازن رو زمینی باید توسط حصار پیوسته‌ای به ارتفاع حداقل ۱/۸ متر و با فاصله حداقل ۳ متر با دیگر مخازن محصور و با دری که از ورود افراد متفرقه جلوگیری کند، تجهیز شوند (حصار نباید مانع عملیات اطفای حریق شود).

ماده ۳۸- جابجایی مخازن جایگاه عرضه سوخت تنها پس از ایمن‌سازی و در حالت تخلیه کامل مجاز است.

ماده ۳۹- کارفرما مکلف است به منظور تأیید عملکرد ایمن تجهیزات انتقال و عرضه سوخت و همچنین اطمینان از عدم وجود نشستی و صحت عملکرد، مطابق با توصیه شرکت سازنده، نسبت به انجام بازرسی‌های ذیل اقدام و نتایج آن را ثبت و در دفتر جایگاه، بایگانی نماید تا در صورت درخواست مراجع دارای صلاحیت در اختیار آن‌ها قرار گیرد.

الف - بازرسی از توزیع‌کننده‌های سوخت و متعلقات آن شامل نازل، شیر نازل، قطعه جداشونده، شیلنگ، هرزگرد شیلنگ، شیر قطع جریان برای شناسایی نشانه‌های آسیب، نشستی، خوردگی یا آسیب‌های جوی.

ب - بازرسی از محوطه تخلیه و همچنین بازبینی اتصالات و قطعات و اجرای انتقال دهنده سوخت.

ماده ۴۰- تعمیرات موردی فقط توسط کارگران مجاز باید صورت گیرد و قبل از شروع عملیات، باید اقدامات پیشگیرانه ذیل برای تجهیزاتی که احتمال رهاسازی یا احتراق مایعات در آنها وجود دارد، انجام گیرد:

الف - جریان برق تجهیزات سوخت‌رسانی، پمپ‌ها و تمامی مدارهای کنترلی باید از تابلو برق اصلی قطع گردد.

ب - شیر قطع‌کن اضطراری توزیع‌کننده باید در حالت بسته قرار گیرد.

پ - ممانعت از نزدیک شدن وسایل نقلیه و افراد متفرقه به فاصله ۶ متری از دستگاه سوخت رسانی الزامی است.

ماده ۴۱- تخلیه سوخت از خودروی سوخت‌رسان باید با حضور دائم راننده خودرو تا زمان اتمام عملیات تخلیه و منوط به استقرار خودرو درون محوطه مخصوص تخلیه مجاز است (این الزامات در مورد تجهیزات عرضه سوخت درون ساختمان کاربرد ندارند).

ماده ۴۲- جایجایی سوخت مایع با ظروف معمولی و غیراستاندارد توسط کارفرما، کارگران جایگاه و دیگر اشخاص ممنوع است؛ همچنین برای پیشگیری از ریزش و پاشش سوخت مایع هر گونه جایجایی آن فقط با استفاده از ظروف مخصوص و محفظه اطمینان، مجاز است.

ماده ۴۳- استقرار محل اسکان در بالای محل عرضه سوخت ممنوع است.

ماده ۴۴- مخازن رو زمینی باید از تعادل و پایداری کامل برخوردار بوده و حداقل ۱۵ سانتی متر از سطح زمین ارتفاع داشته تا از خوردگی قسمت پایین مخزن به واسطه تماس با زمین جلوگیری به عمل آید.

ماده ۴۵- کارفرما مکلف است اتاقی را که مجهز به وسایل سرمایش، گرمایش و کمد لباس باشد برای استراحت کارگران اختصاص دهد و استفاده از اتاق برق یا سایر مکان‌های غیرایمن برای استراحت کارگران، آبدارخانه، انبار و یا رختکن ممنوع است.

ب - مدیریت ریسک و آموزش:

ماده ۴۶- کارفرما مکلف به انجام فرآیند مدیریت ریسک در جایگاه عرضه سوخت است و باید نسبت به آموزش کارگران و کارآموزان و تهیه و تحویل تجهیزات حفاظت فردی مطابق آیین‌نامه وسایل حفاظت فردی (متناسب با نوع کار) و همچنین نظارت بر استفاده صحیح از آنها اقدام نماید.

ماده ۴۷- کارفرما مکلف است؛ بر اساس آیین‌نامه آموزش ایمنی کارفرمایان، کارگران و کارآموزان و همچنین دیگر قوانین و مقررات مرتبط، در ابتدای استخدام و حین کار، علاوه بر دوره‌های آموزش الزامات ایمنی، نسبت به برگزاری روش‌ها و طرح‌های مقابله با شرایط اضطراری اقدام نماید.

ماده ۴۸- کارفرما مکلف است به منظور تأمین ایمنی جایگاه و کارگران و افراد حاضر، دستورالعمل‌های مقابله با شرایط اضطراری و روش‌های مدیریت حوادث در این شرایط را در مکان‌هایی که به سهولت قابل دیدن باشد، نصب نماید. نصب این برچسب‌ها در محل دفتر اپراتور یا سرپرست جایگاه عرضه سوخت، کمپرسورها و توزیع کننده‌ها الزامی است.

ماده ۴۹- کارفرما و کارگران جایگاه عرضه سوخت باید آموزش‌های لازم در مورد نحوه بهره‌برداری ایمن از جایگاه عرضه سوخت را مطابق "آیین‌نامه آموزش ایمنی کارفرمایان، کارگران و کارآموزان" فرا گرفته و مدارک مرتبط را در پرونده‌ای جداگانه در جایگاه ثبت و نگهداری نمایند.

ج - برق و سیستم اتصال به زمین:

ماده ۵۰- اخذ تأییدیه‌های لازم در خصوص آزمون سیستم اتصال به زمین و حفاظت در برابر صاعقه برای کلیه دستگاه‌ها، تجهیزات و تأسیسات برقی جایگاه عرضه سوخت و قسمت‌های در معرض برق‌دار شدن و یا احتمال برخورد صاعقه مطابق با آیین‌نامه سیستم اتصال به زمین الزامی است.

ماده ۵۱- کلیه وسایل و تجهیزات برقی، توزیع‌کننده‌ها، کلید و پریرها، مخازن تحت فشار و موارد مشابه، باید مجهز به سیستم اتصال زمین بوده و همچنین در محل تخلیه تریلر، محوطه مخازن، محوطه عرضه سوخت و دیگر قسمت‌های با احتمال وجود گاز قابل احتراق، این وسایل باید از نوع ضد انفجار و مطابق استانداردهای مرتبط باشند.

ماده ۵۲- تابلوهای اصلی برق علاوه بر رعایت مفاد آیین‌نامه حفاظتی تأسیسات الکتریکی در کارگاه‌ها، باید مجهز به آمپرتر و ولت متر نیز باشند.

ماده ۵۳- به هنگام قطع جریان برق و یا وجود اشکال در سیستم، باید جریان گاز به صورت خودکار، ایمن و فوری قطع شده و سیستم‌های عرضه سوخت جایگاه، از مدار خارج شود. راه‌اندازی و فعال‌سازی مجدد این سیستم باید توسط کارگران مجاز و به صورت دستی و با اطمینان کامل از برطرف شدن شرایط اضطراری انجام شود ولی تا قبل از آن، سیستم انتقال و عرضه باید در حالت قطع باقی بماند.

ماده ۵۴- کلیدهای فشاری قطع اضطراری تجهیزات عرضه گاز طبیعی فشرده و سوخت مایع، باید به سهولت در نقاط مختلف جایگاه در دسترس کارگران باشد تا به محض فشرده شدن این کلیدها، عملکرد تمام تجهیزات مربوط به گاز طبیعی فشرده و سوخت مایع، به جز سیستم‌های روشنایی، آشکار ساز و تشخیص عیب، قطع گردد.

ماده ۵۵- ادوات قطع اضطراری جریان برق، باید مستقیماً جریان برق موتور پمپ‌ها را قطع نماید. راه‌اندازی مجدد و برگشت به حالت اولیه فقط به صورت دستی و با سویچ اصلی باید امکانپذیر باشد. این قطع‌کن‌ها باید با یک نشانه‌گذاری رنگ قرمز مورد تأیید، مانند "قطع کن اضطراری پمپ"، مشخص شوند.

ماده ۵۶- کلیدهای قطع اضطراری دستی که در زمان خرابی تجهیزات عرضه سوخت، با دست فعال می‌شوند باید نزدیک کمپرسور و بر روی قسمت‌های پایه، محفظه، نزدیک توزیع‌کننده و داخل دفتر اداری نصب شوند؛ در صورت وجود چند کمپرسور، باید همه دستگاه‌ها هم‌زمان با عملکرد یک کلید قطع اضطراری، متوقف شده و جریان سوخت قطع گردد.

ماده ۵۷- کانال‌های تأسیساتی و مجراهایی که لوله‌های گاز و تأسیسات، کابل‌های برق و سایر موارد از آن عبور می‌کنند، باید توسط درپوش و دال‌های بتنی سالم پوشانده و احتمال تجمع گاز در آنها وجود نداشته باشد؛ همچنین داخل کانال و اطراف لوله‌ها باید به وسیله ماسه بادی پر شده تا از تماس کابل‌های برق با لوله‌های سوخت خودداری گردد.

ماده ۵۸ - قسمت‌های برق‌دار مانند ترمینال‌ها و یا اجزای الکترونیکی باید مطابق آیین‌نامه حفاظتی تأسیسات الکتریکی در کارگاه برای پیشگیری از تماس غیرعمدی در حین کار، با حفاظی که دارای متن اخطاری و قابل برداشتن است، محافظت شوند.

ماده ۵۹ - جایگاه عرضه سوخت باید مجهز به وسایلی برای وصل سیستم اتصال به زمین به تیوب تریلر و یا واحدهای ذخیره سیار باشد؛ متصدیان تخلیه سوخت، مکلفند قبل از وصل شیلنگ تخلیه سوخت نسبت به نصب سیستم اتصال به زمین اقدام نمایند. این کابل‌ها به منظور اتصال صحیح باید عاری از رنگ، گل و لای، زنگ زدگی و آلودگی‌های دیگر باشند.

د - اعلام و اطفای حریق:

ماده ۶۰ - جایگاه عرضه سوخت مطابق با آیین‌نامه "پیشگیری و مبارزه با آتش‌سوزی در کارگاه‌ها" باید از تعداد کافی وسایل اعلام و اطفای حریق متناسب با نوع عرضه سوخت و با امکان دسترسی سریع و آسان به این تجهیزات برخوردار باشد.

ماده ۶۱ - کلیه عملیات تعمیر، تعویض و شارژ تجهیزات ایمنی و اطفای حریق باید از طریق مراکز مجاز و با تأیید و نظارت کارفرما و مسئول ایمنی انجام گیرد.

ماده ۶۲ - کارفرما مکلف است؛ دستورالعمل‌های شرکت سازنده سیستم‌های اطفای حریق و الزامات مربوط به آن را در محل‌های مناسب از جایگاه عرضه سوخت با قابلیت مشاهده آسان، نصب نماید.

ماده ۶۳ - برای پیشگیری از آتش‌سوزی در ساختمان عرضه سوخت، باید جداسازی واحد توسط دیوار، پارتیشن، کف و مجموعه‌های کف و سقف با قابلیت تاب‌آوری حداقل یک ساعت در برابر آتش صورت پذیرد (تجهیزات باید به گونه‌ای باشد که احتمال تجمع و محبوس شدن مخلوط گاز و یا هوای قابل انفجار در هیچ قسمتی وجود نداشته باشد).

ه - تابلوهای هشدار و ایمنی:

ماده ۶۴ - کارفرما مکلف است؛ به منظور آگاه‌سازی کارگران، علائم هشداردهنده ایمنی برای شناسایی خطرات، ریسک‌ها و همچنین روش‌های کاهش آن‌ها و موارد مشابه را به طور مشخص و واضح در معرض دید کارگران و دیگر افراد حاضر در محوطه خطر نصب نماید.

ماده ۶۵ - نصب تابلو و راهنمای مسیر فرار ایمن برای مواقع اضطراری در محل‌های با قابلیت رؤیت آسان، الزامی است.

ماده ۶۶ - در مجاورت تأسیسات جایگاه عرضه سوخت و در نزدیکی کمپرسورها، توزیع‌کننده‌ها، ورودی مخزن ذخیره و همچنین بر روی درهای دسترسی به تجهیزات و تابلوها باید علائم هشدار و ایمنی از قبیل "سیگار کشیدن ممنوع"، "استفاده از تلفن همراه ممنوع"، "گاز قابل اشتعال" و "موتور خاموش" با اندازه حروف قابل رویت، نصب گردد.

ماده ۶۷ - در مجاورت هر کلید قطع اضطراری باید یک علامت با کلمات "قطع اضطراری" و با اندازه حروف حداقل ۵/۲ سانتی‌متر نصب شود.

ماده ۶۸ - کارفرما مکلف است تابلوها و علائم ایمنی را به منظور رعایت نمودن و به‌کارگیری روش صحیح و ایمن سوخت‌گیری، در کنار هر توزیع‌کننده سوخت نصب نماید.

فصل سوم - تجهیزات:

الف - کمپرسورها:

ماده ۶۹ - سیستم نیروی محرکه کمپرسور و دیگر اجزای متحرک مانند تسمه‌ها، کوپلینگ‌ها، فن‌ها و موارد مشابه باید به حفاظ و یا پوشش حفاظتی با استقامت کافی مجهز باشند.

ماده ۷۰ - ورود به مکان استقرار کمپرسور یا به اتاق‌ها و فضاهای غیرمجاز فقط با نظارت کارفرما و توسط کارگران مجاز از طریق دریچه‌های آذمرو، نردبان‌ها و سایر امکانات استاندارد باید صورت گیرد.

ماده ۷۱ - استقرار تجهیزاتی مانند کمپرسور و مخازن میانی در اتاق یا محفظه‌ی توزیع‌کننده‌های نصب شده در داخل ساختمان و مکان‌های دارای خطرات بالقوه، ممنوع است.

ماده ۷۲ - محفظه‌ها و ساختمان کمپرسور باید به گونه‌ای باشد که نشأت احتمالی گاز، در آنجا تجمع نکند.

ماده ۷۳ - اتاق کمپرسور که داخل یا متصل به ساختمان است باید از مواد غیرقابل اشتعال، مقاوم در برابر آتش یا خود اطفاء شونده، ساخته شود.

ماده ۷۴ - دسترسی افراد و کارگران غیرمجاز به محل استقرار کمپرسور، ممنوع است و نصب تجهیزات باید به گونه‌ای باشد که فضای کافی برای انجام عملیات، بازرسی، تعمیر، نگهداری و امور مشابه وجود داشته باشد.

ماده ۷۵ - محفظه یا ساختمان کمپرسور باید با وسعت کافی و تعبیه راهرویی با عرض حداقل یک متر برای تردد کارگران ایجاد شود تا امکان ورود کارگران مجاز به داخل آن مقدور باشد؛ همچنین وجود در بازشو به سمت بیرون و در صورت دارا بودن قفل با امکان بازشدن سریع از داخل و بدون نیاز به کلید برای آن الزامی است.

ماده ۷۶ - دیوارها یا جداکننده‌های بین محفظه کمپرسور و ساختمان‌های مجاور، باید ضمن پیوستگی از کف تا سقف و نفوذناپذیری در مقابل گاز، به طور ایمن مستحکم و حداقل ۲ ساعت در برابر آتش مقاومت داشته باشند.

ماده ۷۷ - به منظور امکان دسترسی از بیرون ساختمان اصلی به اتاق کمپرسور باید حداقل یکی از دیوارهای آن دیوار خارجی باشد؛ در غیراین صورت، باید دو در مقاوم در برابر آتش و غیرقابل نفوذ در مقابل دود، که به طور خودکار در مواقع حریق بسته می‌شوند از

داخل ساختمان اصلی وجود داشته باشد .

ماده ۷۸- پیش‌بینی تمهیدات ایمنی، برای تخلیه انفجاری کمپرسورهای مستقر در اتاق‌ها و یا فضاهای زیرزمینی الزامی است .

ماده ۷۹- اتاق‌ها، فضاهای زیر زمین و دیگر قسمت‌های استقرار کمپرسور و یا مکان‌های با احتمال تجمع گاز، باید از امکان تهویه کامل مکانیکی برخوردار باشند، همچنین سیستم تهویه اتاق کمپرسور که داخل یا وصل به ساختمان است باید مستقل و جدا از سیستم تهویه ساختمان‌های دیگر باشد.

ب - شیلنگ:

ماده ۸۰- کارفرما مکلف است از مجموعه شیلنگ و وسیله جداشونده استاندارد که متناسب با حداکثر فشارکاری مجاز و شرایط بهره‌برداری باشد، استفاده نماید.

ماده ۸۱- دستگاه توزیع‌کننده جایگاه عرضه سوخت، باید به سیستم شیلنگ جمع‌کن، جا نازلی و آویز مخصوص مجهز باشد. شیلنگ‌ها باید کاملاً سالم، بدون ساییدگی، زدگی و ایراد بوده و طبق دستورالعمل‌های شرکت سازنده نصب و استفاده وند؛ مجموعه شیلنگ باید از پیچ خوردگی، صدمه دیدگی، رها شدن در سطح زمین و سایش در اثر تماس با زمین، محافظت گردد.

ماده ۸۲- مجموعه شیلنگ باید طوری نصب شود که مسیر رسانایی به طور مداوم از شیلنگ به توزیع‌کننده برقرار بوده و از نظر الکتریکی به زمین وصل شده باشد.

فصل چهارم - جایگاه عرضه سوخت گاز طبیعی فشرده CNG :

ماده ۸۳- کارفرما مکلف است، تمهیدات لازم به منظور نظارت بر رانندگان خودرو برای پیاده کردن کلیه سرنشینان خودرو (در محل مخصوص استقرار) قبل از ورود به جایگاه عرضه سوخت گاز طبیعی فشرده را انجام دهد؛ عرضه سوخت به خودرو تنها پس از خروج کامل کلیه سرنشینان مجاز است.

ماده ۸۴- آشکارسازهای جایگاه عرضه سوخت باید مطابق دستورالعمل‌های شرکت سازنده؛ تعمیر، تعویض و نگهداری شده و در بازه زمانی حداقل سالی یک‌بار، بازدید، سرویس و کالیبره شوند.

ماده ۸۵- در جایگاه‌های عرضه سوخت گاز طبیعی فشرده، عملیات سوختگیری باید فقط توسط کارگران مجاز انجام شود؛ سوختگیری توسط راننده و یا افراد متفرقه، ممنوع است.

ماده ۸۶- تمهیدات لازم به منظور جلوگیری از تخلیه یا نشستی گاز و ایجاد جرقه، قبل از جدا شدن نازل از پرکن و موارد مشابه الزامی است.

ماده ۸۷- کانال‌های تأسیساتی زیر زمینی مخصوص عبور لوله‌های گاز طبیعی نباید با دیگر کانال‌های تأسیساتی مانند کانال‌های مربوط به لوله‌های آب، لوله‌های سوخت، کابل‌های برق و غیره مشترک باشند؛ کانال‌های روباز یا ترانشه‌های موجود در جایگاه‌های عرضه سوخت گاز طبیعی فشرده، شامل این موضوع نمی‌شوند.

ماده ۸۸- تهویه و برقراری جریان هوا به منظور جایگزین شدن هوای تازه که تحت اثر باد، اختلاف دما یا عوامل مصنوعی مانند فن یا مکنده ایجاد می‌شود، باید به‌گونه‌ای باشد تا نسبت به تعدیل ناحیه خطر، از ناحیه یک به ناحیه دو عمل نماید.

ماده ۸۹- جایگاه عرضه سوخت برای تشخیص و شناسایی نشستی گاز طبیعی، دود، شعله و حرارت، باید مجهز به سامانه‌های آشکارساز گروهی شامل یک یا چند حس‌گر، با قابلیت تشخیص و فعال نمودن سامانه‌های هشداردهنده و ایمنی باشد.

ماده ۹۰- استفاده از سازه‌های فلزی ساختمان و دیگر اجزای آن مانند لوله‌ها، کانال‌ها و موارد مشابه به عنوان مسیر تخلیه شیر اطمینان، ممنوع است.

ماده ۹۱- برای تخلیه سریع و آسان گاز به خارج از فضاهای بسته، اتاقک یا ساختمان ضمن رعایت قوانین و مقررات مرتبط سازمان حفاظت محیط زیست، باید لوله‌هایی با بیش از ۳ متر ارتفاع از سطح زمین و سایر قسمت‌های عملیاتی و حداقل یک متر بالاتر از سطح ساختمان‌های مجاور در شعاع ۵ متری تعبیه گردد (جهت جریان خروجی نباید به سمت پایین یا به سمت دیگر ساختمان‌ها و تجهیزات در فاصله کمتر از ۵ متر باشد) .

ماده ۹۲- لوله‌های تخلیه گاز در جایگاه عرضه سوخت باید ضمن ممانعت از ورود احتمالی هر گونه جسم خارجی به درون آن، از تجهیزات لازم به منظور خروج آب از قسمت پایین لوله تخلیه برخوردار باشد.

ماده ۹۳- نصب تجهیزات لازم برای حذف الکتریسیته ساکن در جایگاه عرضه سوخت الزامی است و باید برای مواقع اضطراری و امورتعمیراتی، امکان جداسازی خط لوله گاز طبیعی از میترینگ و جایگاه عرضه سوخت وجود داشته باشد.

ماده ۹۴- برای تردد و خروج آسان از محوطه، اختصاص حداقل یک متر فاصله در اطراف تیوب تریلرها و واحدهای ذخیره سیار، الزامی است (نحوه چیدمان مخازن باید فاصله و فضای کافی برای انجام بازرسی‌ها را فراهم نماید).

ماده ۹۵- محل استقرار تیوب تریلر یا واحدهای قابل حمل باید هموار و مسطح باشد و دو انتهای آن همیشه باز و توسط تجهیزات و علائم فیزیکی مشخص گردد.

ماده ۹۶- در زمان تخلیه سوخت، استقرار تیوب تریلر یا واحدهای سیار قابل ذخیره در خارج از مکان تعیین شده، ممنوع است؛ محل تخلیه باید کاملاً تراز بوده و به منظور پیشگیری از حرکت‌های ناخواسته یا احتمالی استفاده از گوه‌هایی برای تثبیت چرخ‌ها، الزامی است.

ماده ۹۷- در زمان عملیات تعویض تیوب تریلر یا واحدهای سیار قابل ذخیره؛ باید عرضه سوخت در جایگاه به طور کامل متوقف شود، مگر این که طبق شرایطی مانند احداث پارکینگ اختصاصی، عمل تعویض بدون تداخل با فعالیت‌های ایمنی جایگاه عرضه سوخت، قابل انجام باشد.

ماده ۹۸- محوطه ذخیره سوخت باید با روش‌های فیزیکی ایمن؛ مانند نصب نرده، حفاظ و یا حصار، از دسترس افراد غیرمجاز محافظت گردد.

ماده ۹۹- کارگران در محوطه ذخیره سوخت، صرفاً مجاز به انجام فعالیت‌هایی هستند که به طور مستقیم به عملیات تیوب تریلر یا واحدهای سیار ذخیره، مرتبط باشد.

ماده ۱۰۰- مخازن تمام فلزی یا کامپوزیت که برای ذخیره گاز در جایگاه‌ها استفاده می‌شوند باید دارای پلاک شناسایی معتبر باشند و این پلاک‌ها باید کاملاً در معرض دید نصب شوند.

ماده ۱۰۱- کلیه قسمت‌های تحت فشار، لوله‌ها، منابع، تجهیزات، مخازن ذخیره میانی و موارد مشابه جایگاه باید توسط شیر اطمینان فشار که پایین‌تر از حداکثر فشار کاری مجاز تنظیم شده‌اند، محافظت شوند.

ماده ۱۰۲- هر گروه از مخازن ذخیره جایگاه باید به تجهیزات اطمینان فشار مستقل از گروه دیگر، مجهز باشند.

ماده ۱۰۳- نصب و تجهیز کلیه مخازن ذخیره جایگاه به شیردستی مجزا، الزامی است.

ماده ۱۰۴- جایگاه عرضه سوخت باید به انواع تجهیزات قطع اضطراری جریان سوخت مانند کلید فعال سازی قطع اضطراری و همچنین تجهیزات شناسایی وضعیت خطرناک مانند غلظت بالای گاز، دود، آتش، حرارت، زلزله و نظایر آنها مجهز شود.

فصل پنجم - جایگاه‌های عرضه سوخت ساحلی:

ماده ۱۰۵- هر جایگاه عرضه سوخت به وسایل و تجهیزات موتوری دریایی، باید یک نفر سرپرست یا ناظر موظف داشته باشد که وظیفه اصلی وی، نظارت، رسیدگی و کنترل عرضه سوخت است.

ماده ۱۰۶- سیستم لوله‌کشی جایگاه عرضه سوخت ساحلی باید در برابر پیامدهای جزر و مد، صدمات فیزیکی و شیمیایی، تنش‌های ناشی از ضربه، لرزش، انبساط، انقباض و نشت سوخت، محافظت گردد.

ماده ۱۰۷- مخازن تأمین‌کننده سوخت برای دستگاه‌های توزیع‌کننده سوخت به وسایل و تجهیزات موتوری دریایی، باید در ساحل و یا بر روی موج شکن‌های خاک‌ریزی شده، مستقر باشند.

ماده ۱۰۸- جایگاه عرضه سوخت به وسایل و تجهیزات موتوری دریایی که در محل تأسیسات ذخیره سازی عمده قرار دارد، باید توسط حصار، فنس، دیوار و یا موانع مناسب، از محوطه‌ی آن تأسیسات جدا شود.

ماده ۱۰۹- به استناد مواد ۹۱ و ۹۵ قانون کار جمهوری اسلامی ایران، مسئولیت رعایت مقررات این آیین‌نامه بر عهده کارفرمای جایگاه عرضه سوخت است و در صورت وقوع حادثه به دلیل عدم توجه کارفرما به الزامات قانونی، وی مکلف به جبران خسارات وارده خواهد بود.

این آیین‌نامه مشتمل بر ۱۰۹ ماده در جلسه مورخ ۱۴/۰۵/۱۳۹۸ شورای عالی حفاظت فنی تدوین و در تاریخ ۲۳ / ۰۸ / ۱۳۹۸ به تصویب وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی رسیده است.

وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی - محمد شریعتمداری